

Prof. dr hab. Jarosław Gryz
Wydział Bezpieczeństwa Narodowego
Akademia Sztuki Wojennej

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Pawła Marcinkowskiego
pt. „Konceptje budowy bezpieczeństwa euroatlantyckiego w strategiach
NATO i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza”
opracowanej pod kierunkiem naukowym
prof. dr hab. Przemysława Osiewicza**

1. Uwagi ogólne

Rozprawa doktorska mgr Pawła Marcinkowskiego została przedłożona na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Podjęto w niej problematykę studiów porównawczych koncepcji działań dwóch organizacji, Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej. Cezura czasowa obejmuje lata 1947 – 2018, tj. 71 lat. Tym samym wskazuje na genezę i rozwój stosunków rozpatrywanych z perspektywy dwóch stron Atlantyku. Elementem scalającym jest spotkanie przywódców państw, ministrów obrony i spraw zagranicznych, które miało miejsce w dniach 8-9 lipca 2016 r. w Warszawie. W tak zarysowanym obszarze badań rozpatrzono powstałe w czasie związku instytucjonalne organizacji oraz państw, ich aktualną postać, leżące u ich podstaw koncepcje działań zawarte w dokumentach strategicznych.

Wybór problematyki rozprawy doktorskiej mgr Pawła Marcinkowskiego pt. *„Konceptje budowy bezpieczeństwa euroatlantyckiego w strategiach NATO i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza”* podyktowany został chęcią ukazania koncepcji tworzenia bezpieczeństwa euroatlantyckiego, mechanizmów wspomagających współpracę instytucjonalną NATO i UE oraz problemów z tym związanych. Jako założenie poznawcze przyjęto, że praktyczny wymiar współpracy operacyjnej jest odzwierciedleniem realnych problemów w relacjach instytucjonalnych w zakresie bezpieczeństwa między wymienionymi organizacjami. Podjęta w rozprawie krytyczna próba oceny odmiennych kultur strategicznych NATO i UE wskazała na istotę braków, które determinują charakter relacji, a tym samym sposobów osiąganych celów. Elementem uzupełniającym powyższy zakres rozważań był kontekst sytuacyjny w aspekcie zmian środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego w postaci wojny na Ukrainie oraz kryzysu migracyjnego Unii Europejskiej. Ponadto charakter współpracy wskazanych organizacji, formalny i nieformalny.

Wymienione powyżej zagadnienia znalazły swój wyraz w recenzowanej pracy. Tworzą one szczególną wykładnię wiedzy, ujętą w sposób uporządkowany. Wpisują się

przy tym w nurt badań instytucjonalnych nad bezpieczeństwem międzynarodowym stanowiąc kolejne ogniwo wiedzy w tym obszarze. Podjęcie tego tematu jest przy tym uzasadnione merytorycznie, w dobie transformacji instytucji bezpieczeństwa międzynarodowego – NATO i UE. Ten aspekt pracy sprawia, że jest ona dla czytelnika interesująca poznawczo. Podjęta przez doktoranta problematyka, poza walorem poznawczym, reprezentuje zdobytą przez niego w toku badań wiedzę. Obejmuje ona współpracę zmierzającą do dalszego zacieśnienia relacji między NATO a UE. Dokonując oceny ogólnej stwierdzam, że rozprawa doktorska poświęcona została istotnemu obszarowi badań, szczególnie w aspekcie jego ewolucji. Podjęte w niej zostały ważne problemy. Posiadają one zarówno charakter naukowy jak i użyteczny, związany z zapotrzebowaniem na ten rodzaj wiedzy. Należy przy tym podkreślić, że w pierwszej połowie XXI wieku ten obszar badań jest jednym z kluczowych w kontekście relacji transatlantyckich, zapewniania bezpieczeństwa międzynarodowego przez NATO i EU na kontynencie europejskim oraz wokół jego geograficznych granic. Znaczenie dla bezpieczeństwa Polski opisanej problematyki jest bezdyskusyjne.

2. Uwagi metodyczne

Rozprawa doktorska mgr Pawła Marcinkowskiego pt. *„Koncepcje budowy bezpieczeństwa euroatlantyckiego w strategiach NATO i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza”* została opracowana w pięciu rozdziałach, składa się ze wstępu, zakończenia, bibliografii, spisu skrótów, spisu tabel i rysunków, trzech załączników (wymienionych spisów i załączników brak w spisie treści prezentującym zawartość pracy). Liczy ona 285 stron. Pod względem konstrukcji wypowiedzi praca zawiera: 1) Wstęp, który poza uzasadnieniem wyboru tematu ukazuje metodologiczne założenia badawcze pracy; 2) Pięć rozdziałów merytorycznych, żaden z nich nie zawiera podsumowania, konkluzji, wniosków; 3) Zakończenie, zawierające wynikową przeprowadzonych badań. Należy wskazać, że wartościowym materiałem oceny poddanych procesom analizy, syntezy, weryfikacji treściom byłyby zawarte w dysertacji konkluzje. Ich brak, przy występowaniu w niektórych rozdziałach krótszych bądź dłuższych podsumowań (np. akapit s. 197), należy traktować jako swoistą słabość pracy, gdyż autor nie wskazał w pełni charakteru swych poglądów na omawianą problematykę.

Pracę oparto na obszernej literaturze przedmiotu, która bazuje na dokumentach normatywnych, opracowaniach zwartych, artykułach, stronach internetowych. Wiedzę uzupełniono wywiadami eksperckimi przeprowadzonymi w Wyższej Oficerskiej Szkole Sił Powietrznych oraz w NATO Defence College. Przedstawione w pracy źródła należy ocenić jako właściwe w kontekście omawianej problematyki. Recenzentowi brakuje

wśród nich tych, które przez stawianie kontrowersyjnych tez (patrz: Mark Leonard (ed.), (2016) *Connectivity Wars, Why migration, finance and trade are the geo-economic battlegrounds of the future*, European Council of Foreign Relations; D. S. Hamilton. S. Meister (eds.), (2016) *The Eastern Question Russia, the West, and Europe's Grey Zone*, Center for Transatlantic Relations, Washington DC; D. S. Hamilton (ed.), (2016) *Forward Resilience Protecting Society in an Interconnected World*, Center for Transatlantic Relations, Washington DC; W. Drozdiak, (2017) *Fractured Continent: Europe's crises and the fate of the West*, WW. Norton & Company Inc.) poddawałyby w wątpliwość istniejące poglądy, a niekiedy całe wykładnie. Ten zabieg w recenzowanej pracy pozwoliłby na nakreślenie aktualnego tła debaty politycznej wokół współpracy instytucjonalnej NATO i UE. Niestety zabrakło tego, a treści zawarte na stronach 23-31, mają charakter deskryptywny, jak było i co determinuje to jak jest. Na tym tle wypowiedzi zawarte w kwestionariuszach w sposób zoperacjonalizowany ukazują proceduralny charakter współdziałania obu organizacji wobec wybranych zagadnień bezpieczeństwa międzynarodowego. Zagadnienia te zostały przy tym zredukowane do nabytych doświadczeń oraz wypracowanych rozwiązań regulujących formułę współpracy. Pominięto bowiem sferę polityczną tożsamą państwom w wymiarze wewnętrznym (narodowym) oraz zewnętrznym (ponadnarodowym).

Przyjęty w pracy obszar badawczy został ograniczony do realizacji przez NATO i UE zadań reagowania kryzysowego. Wyodrębnione przy tym zostały regiony, w których te zadania wykonywano, były to: Afganistan, obszar dawnej Jugosławii, Zatoka Adeńska oraz Ukraina w aspekcie wojny, którą prowadzi z Rosją. W ograniczony sposób odniesiono się do Stanów Zjednoczonych, roli tego państwa w NATO, relacji z UE. Nie rozpatrywano stosunków USA – UE. Podejmując problematykę koncepcji budowy bezpieczeństwa euroatlantyckiego w strategiach NATO i Unii Europejskiej autor przedmiotem badań zawartych w pracy uczynił *wzajemne relacje oraz koncepcje bezpieczeństwa euroatlantyckiego widoczne w strategiach działania Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej na szczeblu polityczno-wojskowym, operacyjnym i taktycznym identyfikując związane z tym wyzwania (zagrożenia i szanse)*, s. 3. Po raz drugi wskazał na przedmiot badań na s. 8, a w nim *kształtowanie bezpieczeństwa euroatlantyckiego w oparciu o współpracę instytucjonalną NATO i UE i związane z tym istniejące problemy*. Autorowi wypadało się zdecydować, który przedmiot badań jest wiążący dla całej dysertacji. Jego powtórzenie w nieco innym brzmieniu wskazuje na niepewność, co do właściwego kierunku badań. Zdaniem recenzenta jest to uchybienie natury metodologicznej, które nie powinno mieć miejsca w pracy będącej rozprawą doktorską.

Celem pracy autor uczynił *porównanie koncepcji budowy bezpieczeństwa euroatlantyckiego Unii Europejskiej i NATO, z uwzględnieniem analizy uwarunkowań*

środowiska bezpieczeństwa oraz określenie rzeczywistego stanu współpracy instytucjonalnej w tym obszarze oraz perspektywa jej rozwoju. Przyjęto przy tym założenie poznawcze, że brakuje systemowej, skutecznej spójnej współpracy w obszarze bezpieczeństwa pomiędzy tymi organizacjami, szczególnie na poziomie politycznym, co powinno zapewnić ścisłą koordynację działań na poziomie strategiczno – operacyjnym. Ogólny problem badawczy zawarty został w pytaniu, w jaki sposób NATO i Unia Europejska kształtują bezpieczeństwo euroatlantyckie i czy istniejące mechanizmy współpracy instytucjonalnej w obszarze bezpieczeństwa między NATO i UE są optymalne i przekładają się na praktyczny wymiar tej współpracy? W stosunku do niego sformułowano sześć problemów szczegółowych. Na tym tle pewne elementy pytań szczegółowych zawarto w treści dysertacji, np. na s. 225 dwukrotnie. Hipotezą pracy jest twierdzenie, że biorąc pod uwagę różnice w rozumieniu i stosowaniu instrumentu siły (*hard power*) pomiędzy USA i Unią Europejską, a także odmienne czynniki mające kluczowy wpływ na kształt wizji polityki bezpieczeństwa, w tym odmienne kultury strategiczne, współpraca instytucjonalna pomiędzy Unią Europejską i NATO często przybiera kształt działań konkurujących ze sobą, nie zaś dążących do efektu synergii, Ten ostatni byłby pożądany, gdyż Stany Zjednoczone i Europa należą do jednego kręgu cywilizacyjnego, a ich strategiczne interesy związane z obszarem bezpieczeństwa są zbieżne. W stosunku do tego założenia sformułowano dwa dodatkowe, uszczegółowiające. Należy, wszakże zaznaczyć, że autor w treści pracy sformułował dodatkową hipotezę, s. 24, tj. „Podstawowa hipoteza, jaką można postawić brzmi następująco: różnice obu partnerów (USA, państw europejskich NATO, przyp. recenzenta) w podejściu do istoty bezpieczeństwa, wynikające z przyjmowania odmiennych przesłanek, powodują kierowanie uwagi Stanów Zjednoczonych na bezpieczeństwo ujmowane w kategoriach polityczno – militarnych, natomiast Europy – na zagadnienia w znaczeniu szerszym wymiarze obejmujące kwestie polityczno-społeczne, ekonomiczne oraz kulturowe (Kagan, 2003: 10)”.¹ W związku z tym nasuwają się dwa pytania. Po pierwsze, czy hipoteza jest wynikową usystematyzowania poprzednich, czy też sformułowaną ad hoc pod wpływem impulsu? Po drugie, czy jest ona autora dysertacji, czy też Kagana wkomponowaną w treść pracy? O ile w pierwszym przypadku trudno rozstrzygnąć, to w drugim, po weryfikacji w książce Kagana hipoteza jest autorstwa habilitanta.

Rozpatrując opisane powyżej założenia metodologiczne należy wskazać, że nie zostały one uzupełnione szczegółowymi założeniami i ograniczeniami poznawczymi. Biorąc to pod uwagę, komentarz, który pojawił się przy ocenie bibliografii byłby nie na miejscu, a tak może być wyartykułowany bez kontrargumentu. Ponadto, przyjęta

---

¹ Błąd daty publikacji, jest 2003, powinno być 2004, jak w spisie treści.

formuła wykładni metodologicznej prezentowanej w pracy ma charakter wertykalny jak i linearny. Wertykalny w przypadku problemu ogólnego oraz problemów szczegółowych, linearny w przypadku hipotezy głównej, z której wynikają dwie uszczegóławiające. Rzeczą zasadną w opinii recenzenta byłoby przyjęcie jednej „matrycy” metodologicznej. Tym bardziej, że formuła badań zakładała ujęcie systemowe rozważań poświęconych dwóm osobnym podmiotom, NATO i UE, s. 11. W tym aspekcie związku problem – cel – teza w ujęciu ogólnym, jak i szczegółowym porządkowałyby wypowiedzi zawarte w dysertacji.

Oceniając prezentowane podejście metodologiczne w rozprawie wykorzystano techniki badań jakościowych i ilościowych, analogię i porównanie. Na uwagę zasługuje również to, że autor posłużył się teorią zbiorów do uporządkowania zagrożeń zewnętrznych (generowanych poza organizacjami) na relacje NATO-UE (takie jak kryzys ekonomiczny, lokalne kryzysy w najbliższym otoczeniu NATO i UE oraz realne zagrożenie ze strony Rosji, s. 11), ich analizą. Występują także elementy analizy systemowej, choć takie podejście w całości pracy zostało rozproszone i możemy je odnaleźć w różnych jej fragmentach. Przyjęta na potrzeby pracy analiza źródeł posłużyła do wykorzystania metody komparatystycznej do ukazania poglądów autorów.

Co do wykładni teoriopoznawczej to w dysertacji wskazano na sposób pojmowania stosunków transatlantyckich w ujęciu realistycznym / neorealistycznym – liberalnym / neoliberalnym teorii polityki światowej. Autor nie stworzył przy tym własnej spójnej wykładni pojmowania związków instytucjonalnych NATO – UE lub vice versa. Pomocnym przy takim zabiegu byłaby matryca wielokryterialna ukazująca + i – obu podejść, a następnie obszary wspólne (o ile takie by wystąpiły). W pracy przyjęto rozwiązanie, które polega na wskazaniu multilateralizmu i unilateralizmu jako wizji ładu międzynarodowego, s. 39 i kolejne, wpisanych w stosunki transatlantyckie przez pryzmat podmiotów, które są w nie zaangażowane. Ten zabieg, choć poprawny metodologicznie, zasadniczo powiela wyartykułowane w wielu wcześniejszych pracach poglądy różnych autorów, s. 39-47.

Podsumowując tę część recenzji Paweł Marcinkowski zawarł w pracy argumentację, nadając jej logiczny, choć niekiedy złożony i nie do końca wyjaśniony poznawczo charakter. Narracja jest spójna, a ukazane w rozdziałach związku przyczynowo – skutkowe są właściwe dla prezentowanych treści. Każdy z pięciu rozdziałów został powiązany z pozostałymi. W związku z tym można je traktować w sposób łączny i rozłączny, jako określony zasób wiedzy. Przyjęte we wstępie założenia poznawcze zostały zrealizowane, choć niekiedy pojawia się oczekiwanie większej systematyki, szczególnie w metodologicznym sposobie ujęcia obszaru badań w dysertacji. Przekaz tworzy wypowiedź czytelną, zrozumiałą, komunikatywną.

Dokumentowanie uzyskanej wiedzy, jak również tej, do której odwołuje się w tekście rozprawy autor jest właściwe w kontekście zawartych wypowiedzi.

3. Ocena redakcji rozprawy doktorskiej

Praca została sporządzona w sposób prawidłowy z zastosowaniem technik pisarskich. Nie ustrzeżono się w niej od drobnych błędów redakcyjnych. Na podkreślenie zasługuje swobodny styl wypowiedzi doktoranta. Czyni to rozprawę komunikatywną, interesującą poznawczo.

4. Merytoryczna ocena pracy

Wpływ amerykańsko – europejskich relacji na dwu i wielostronne stosunki międzynarodowe, wynikający z nowej formuły globalizacji polityki państw po 1945 r., powstania dwu blokowego podziału Europy i dwubiegunowego podziału świata sprawiły, że mamy do czynienia z integralną częścią zinstytucjonalizowanych form współpracy transatlantyckiej. Jej elementami składowymi po 1990 r. stały się formy współpracy, inicjatywy, które rozwijały działalność państw w różnych obszarach bezpieczeństwa międzynarodowego. Należy w tym miejscu wskazać na te elementy dysertacji, które wynikają z przyjętej, konstrukcji wypowiedzi pomijając wstęp z omówionym powyżej założeniami metodologicznymi.

Rozdział pierwszy został poświęcony pojmowaniu bezpieczeństwa międzynarodowego w stosunkach euroatlantyckich (synonim oceny tych stosunków z perspektywy europejskiej). Zawarto w nim rozważania natury teoriopoznawczej. Dotyczą one percepcji bezpieczeństwa w państwach europejskich oraz w Stanach Zjednoczonych. Wskazano tu na różnice w pojmowaniu paradygmatów bezpieczeństwa. Zostało to powiązane z wykładnią różnych form ładu międzynarodowego.

Rozdział drugi dotyczy Sojuszu Północnoatlantyckiego, jego ewolucji. Posłużono się w nim wykładniami w zakresie bezpieczeństwa zaczerpniętymi z kolejnych koncepcji strategicznych. Elementem uzupełniającym był przemysł zbrojeniowy i związany z nim rynek. Kanwą wypowiedzi były różnice w poglądach między sojusznikami na Sojusz Północnoatlantycki, jego rolę i zadania w XXI wieku. Determinant w postaci czasu miał tu zasadniczy wpływ na charakter wypowiedzi. Biorąc pod uwagę postać NATO, ekspedycyjną w pierwszej dekadzie XXI wieku i obronną w drugiej zarysowano dylemat, co jego roli w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego. Czynnikiem integrującym i dezintegrującym podejście do NATO sojuszników była postawa Federacji Rosyjskiej, którą zarysowano w kontekście zmian

w Sojuszu, jego roli i zadań. Należy podkreślić, że elementy konstytuujące ten zakres wiedzy były rozpatrywane od 1989 r. do 2016 r., zatem wiele wątków zostało uproszczonych, lub tylko wskazanych w sposób marginalny.

Rozdział trzeci podejmuje zagadnienia instytucjonalizacji współpracy w zakresie bezpieczeństwa państw Unii Europejskiej w ramach Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Ukazano tu proces budowy europejskich zdolności wojskowych, towarzyszących im koncepcji działania. Przez pryzmat omówionego w tym miejscu mechanizmu decyzyjnego zarządzania kryzysowego w Unii Europejskiej ukazano zawiłości procesów politycznych występujących w tej organizacji. Ten element wypowiedzi był niezwykle istotny dla dalszego rozumienia stworzonej przez doktoranta wykładni pojmowania stosunków euroatlantyckich.

Rozdział czwarty poświęcony został procesowi instytucjonalizacji zdolności państw europejskich w ramach UE przy udziale NATO. Zdolności te, wyrażając ambicje i obawy Europejczyków, miały w założeniu zaspokoić ich pragnienie autonomiczności w działaniach na rzecz bezpieczeństwa międzynarodowego. Efektem starań państw europejskich należących do Unii Europejskiej było powstanie partnerstwa strategicznego omówionego w rozdziale. Rozważania w tym zakresie poświęcono zarządzaniu kryzysowemu z udziałem UE – NATO. Wskazano w tym miejscu na genezę tego rodzaju współpracy odwołując się do Unii Zachodnioeuropejskiej oraz porozumień, w tym Berlin +, s. 181 i kolejne. Na uwagę zasługuje ujęcie wspólnych działań obu organizacji w operacjach prowadzonych na Bałkanach związanych z utrzymaniem pokoju, 184-197. W rozdziale tym zawarto wyniki badań empirycznych, s. 197-201, związanych z oceną współpracy między NATO a UE. Rzecz dotyczyła relacji euroatlantyckich, sposobu ich utrzymywania. Ten interesujący poznawczo materiał powinien zdaniem recenzenta mieć poświęcony osobny podrozdział uzupełniony innymi, podobnymi badaniami (patrz raporty *Transatlantic Trends*). W ujęciu autora jest krótką wstawką, przyczynkiem do wskazania uzyskanych informacji. Tej oceny nie zmienia fakt posługiwania się danymi z ankiety w innym rozdziale, piątym, s. 236- 239.

Rozdział piąty obejmuje zagadnienia współpracy NATO – UE w zakresie operacji, oddziaływania kryzysu ekonomicznego z 2008 r. na charakter stosunków między organizacjami, a także kryzysu ukraińskiego. Kreśląc w jaki sposób kształtowały się operacje autor wskazuje ich ewolucję zarówno w wymiarze organizacyjnym, jak i doktrynalnym wpisaniem w ramy różnego rodzaju dokumentów. Wskazuje przy tym obecnie obowiązującą w tym zakresie wykładnię. Interesującym poznawczo elementem jest wskazanie wpływu kryzysu ukraińskiego na rozwój współpracy NATO i UE (semantycznie to nie kryzys, ale wojna z udziałem obu państw, co prawda w ograniczonym terytorialnie, lecz nie instrumentalnie zakresie). Swoiste podsumowanie wywodów przy wykorzystaniu wyników badań z ankiety byłoby

pełniejsze w przypadku wystąpienia oceny końcowej, odautorskiej, którą zdaniem recenzenta zabrakło w tej partii dysertacji.

Zakończenie pracy stanowi podsumowanie efektów przeprowadzonych badań, a także weryfikację postawionej we wstępie hipotezy. Cel nadrzędny pracy został osiągnięty przez ukazanie wiedzy w zakresie problematyki. Ponadto, dzięki przedstawieniu – nie w pełnym zakresie – interpretacji współpracy instytucjonalnej NATO - UE uzyskano jej wykładnię. Należy podkreślić brak wskazań, co do kierunku przyszłych, potencjalnych badań. Odnosząc się do przeprowadzonych badań to należy stwierdzić, że tylko częściowo pomogły ustalić jakim przeobrażeniom instytucjonalnym podlegają opisane w pracy podmioty. Analiza źródeł wiedzy z różnych okresów pozwoliła jedynie uchwycić zarys ewolucji podejścia systemowego do Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej, ich współpracy. Autor udzielił odpowiedzi na pytanie badawcze, pozytywnie zweryfikowana została także hipoteza, osiągnięto zakładany cel pracy.

5. Podsumowanie

Rezultatem pracy mgr Pawła Marcinkowskiego jest identyfikacja kluczowych elementów determinujących współpracę instytucjonalną NATO – UE. Ukazał on przy tym koncepcję tworzenia bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Ponadto, mechanizmów wspomagających współpracę instytucjonalną wymienionych organizacji. Przedstawił także problemy z tym związane choć tu sposób ich systematyzacji pozostawia wiele do życzenia biorąc pod uwagę cezurę czasową obejmującą lata 1947 – 2018. Zdaniem recenzenta przyjęto zbyt długi okres czasu jako podstawę przeprowadzonych badań i stąd też niektóre zagadnienia występują w sposób uproszczony. Tym bardziej, że podjęto w niej problematykę studiów porównawczych koncepcji działań dwóch organizacji, Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej, *explicite* 1993-2016, tj. okres 23 lat. Niewątpliwie podjęta w rozprawie krytyczna próba oceny odmiennych kultur strategicznych NATO i UE została zrealizowana pomyślnie. Wskazano przy tym na istotę braków, które determinują charakter relacji, a tym samym sposobów osiągniętych celów. Wskazując na te słabości pracy należy podkreślić, że posiada ona właściwy układ treści podyktowany przyjętymi założeniami badawczymi ze słabo zarysowanym w przyjętych założeniach obszarem badań. Również ujęcie metodologiczne pracy pozostawia do życzenia przyjętą wykładnię sposobu badań. Tym niemniej, rozprawa doktorska mgr Pawła Marcinkowskiego pt. *„Koncepcje budowy bezpieczeństwa euroatlantyckiego w strategiach NATO i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza”* została sporządzona dostatecznie pod względem poznania naukowego oraz konstrukcji związanych z tym wypowiedzi. Każdy z pięciu rozdziałów jest logicznie

powiązany z pozostałymi tworząc spójną narrację w obrębie poruszanej problematyki. Przyjęte we wprowadzeniu rozprawy założenia badawcze zostały w większości zrealizowane. Przekaz faktograficzny, narracja, związki przyczynowo - skutkowe stanowią w miarę spójną całość, choć niekiedy zanadto uogólniającą poszczególne, poruszane w dysertacji zagadnienia.

6. Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska mgr Pawła Marcinkowskiego pt. *„Koncepcje budowy bezpieczeństwa euroatlantyckiego w strategiach NATO i Unii Europejskiej. Analiza porównawcza”* spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim zgodnie z *„Ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki”*, z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. z dn. 16.04.2003 r.). Wniosuję o dopuszczenie Pana Pawła Marcinkowskiego do dalszego procedowania przewodu doktorskiego.

